

قورقود و اوغوز آدلاری حاققیندا داغینیق نوتلار....

«تاریخده قورقود آدی شخصیّت»

رئال تاریخده قورقود آدی شخص اولوشدور. ۱۱-جی عصرده اوغوز سرکرده لریندن بیرینین آدی قورقود اولوشدور. امیر تیمورون نوه سینین آدی دا قورقود اولوشدور. ۱۶-جی عصرده تورکیه سلطانی بایزیدین اوغول لریندن بیرینین آدی قورقود اولوشدور.

جامع التواریخ رشیدی نین تورکیه نسخه سینده دئییلیر کی: قورقود، ۷-ی عصرده حضرت محمد (ص) دؤرونده یاشامیشدیر. همین دؤرده اوغوز حکمدارینین وزیري اولوشدور. روایتلره گؤره دده قورقود ۲۹۵ ایل یاشامیشدیر. ۱۰-جو عصرده اولوش و دربندده باسديريلمیشدیر. اورتا آسیا و سیردریا روایتلرینه گؤره، قورقود پیغمبر حساب ائدیلیلر. دربند روایتلرینه ایسه قورقود امام کیمی تانینیر. آدام اولئاری ۱۶۳۷-جی ایله دربند سیاحتی زمانی دده قورقودون قبرینی زیارت ائتدیگینی یازیر. قورقود حاققیندا ایله یازیلی معلوماتی، آدام اولئاری ۲۸ ایل شجره تراکمه دن و ۱۳۷ ایل کتاب دده قورقودون تاپیلما سیندان قابق وئرمیشدیر. سیاح دئییر: خالق اینانجلاری و دئدیکلرینه گؤره محمد (ص) پیغمبر زمانی دربندده یاشامیش قورقود همین دؤرده «قازان» آدی خاقانین وزیري اولوشدور. ۱۵-جی عصرده یاشادیغی ظن ائدیلمن «قول آتا» آدی شاعیر «لیلی و مجنون» آدی بؤیوک شعرینده دده قورقود حاققیندا یازدیغی بیتلر واردیر.

^۱- راحه الصدور و روایتال سرور در تاریخ آل سلجوق. راوندي. تهران ۱۳۴۶. ص ۱۸۳. سطر ۹.

^۲- شامیل جمشید اوف. ۱۶۴. دده قورقودو دوشونرکن.

قورقوت آدي حاققىندا روايت... .

اوجار بۇلگەسىنىن- قازى قوملاق كىدى ساكىنى، ۸۰ ياشلى يىيى
افىدىف دئىير:

- لىر قورقودون آدى تىكى «دده» ايمىش باش بىلن، عاغىللى
ايمىش بىرگون قوجا ايكن اوزاقدان عزرائىلن گلىدىگىنى گۇروب
اؤدون چىخىر-قاچىر. سويونوب اؤزونو گۈلە آتىر، هر يئىرىنى
چامورا بلشدىرىپ، اوشاقلارا قارىشىپ اويناماغا باشلايىر.
عزرائىل گلىب دئىير: اوشاقلار ددهنىن جانىنى آماغا گلمىشم
اونون ائوي هارادىر؟ هامى
سمتى گۇستىر، دئىير:

- اودور ائوي، او طرفده دىر. عزرائىل دئىير:
- گندىرەم اگر اورادا اولماسا گلىب سنىن جانىنى آلاجاغام.
دده قورقودون ال-آياغى تىترەيىر. عزرائىلدىن قورخدوغو
اوچون اونا «دده قورخدو» دئىيلر. سونرا دده قورقود دئىه
چاغرىمىشلار.

دده قورقودون عائىلەسى

قورقودون آتاسىنىن آدى، قورموش [خورمىش//خورمىس//]
اناسى: آلا گۈزلو ديو قىزى.

اوغلو: اۈزگج.

قىزى//باجىسى: آغ تاماق آدلانىرمىش.

دوھسى و ياخود آتى: يئل مايا// ژل مايا آدى

قورقود هر شئىين آدىنى وئرمىشدىر.

توركلر اينانىلار كى، دده قورقود هر شئىن آدىنى وئرهن
مدريك آغ ساققال اولموشدور. آنجاك ددهنىن اۈز دئىدىگىنه
گۈره؛ دۇرد آد دا سهو ائتمىشدىر. خالق روايتلرىنده
دئىيلير:

ايىنەيه (ايگنه)- تىكن، تىكەنه- سۇكن دئمه ديم،

گلىنه- آيىران، آيرانا- دويوران دئمه ديم من دده قورقود!

قورقود آدىنىن آنلامى

الف- روزى وئرهن، بركت وئرهن^۳

ب- داغ قوشو، لاجىن^۴

پ- قورقوت: . خىرى گۈزلەين. قوروماق

فعليندن^۵.

ت-قورقوت//قورقود: اود تانىرىسى. خوشبختلىك اودو^۶.

ج- قورقوت: بخت اودو. قوت تانىرىسى. خوشبختلىك اودو^۷.

ج- قورقوت: مقدس و مبارک اود. خوشبختلىك اودو. [عموم
تدقيقاتچىلار]

ح- قورقوت: حيات مایاسی. بىات قوۋەسى. گونش و اودلا
علاقە داردىر.^۸

خ- قورقوت: قاتى اود^۹

د- قورقوت: شمسالدين سامى نىن فىكرىچە قورقود سۇزونون
دۇرد آنلامى و اير ۱- تلوه (تورتا)، بولماچ كىمى قويو بىر
شئي ۲- چۇكندى (رسوب) ۳- اون و ياغ ايله ياپىلان تاسىز
حلوا، بىر يىمك كىي دىشسىز اختىارلرە و اوفاق جوجوقلرە
يىندىرلىر. مثل: قورقوددان يانان يوغوردو اوفلر۴--مخوف.
قورخونچ^{۱۰}

بىزچە قورقوت سۇزو اىكى حصەدن عبارت دىر.

۱- قور: مایا، اود، ایشىق. جوهر. گۇزتىچى. قاراوول.
حلقة.^{۱۱}

۲- قوت: برکت. مقدس. خير. سعادت. روح. نعمت. طالع. جان.
حيات گوجو. عنصر. اوغور.^{۱۲}

ايله قوت مرگب فورمادا پولىسئم اولور و چوخ معنالى
اولور.

بو مرگب سۇزون (آدين) معنالارى بئله دىر:

مقدس اود. اود مایاسى. ایشىق مایاسى. برکت اودو. اودون
و آتşين گۇزتىچىسى. اودون كئشىگىنده دوران. اود روحو
و.....

قورقوت سۇزو، قديم اويغور توركجه سينده: گۇرکت (بلدچى.
يول گۇستزەن) كىمى گلمىش دىر.
گۇركوتك: گۇسترمك دئمكدىر.^{۱۳}

^۸-مير علي سيداوف.

^۹-اژدر فرضعلى اف

^{۱۰}-۱۰۹۶ قاموس تركى. ش. سامى بىگ.

^{۱۱}-جغتاي سۇزلىويو ص۲۳۳. ديوان لغات الترك ص۸۴۸. دىرسىياقى.

^{۱۲}-۷۴۹ و ۸۴۷ ديوان لغات الترك. ترجمه دىر سىياقى. ص۷۱ قديم تورك عابىده لرى
سۇزلىويو. نظامى خودى اف. ص۲۳۱ جغتايى به عثمانى. شيخ سليمان افندى بخاراىى
اوزبكى.

^{۱۳}-۷۸. قديم اويغور سۇزلىويو.

اوغوز

اوغوزلاردين افسانهوي حكمداريدير. ميلاددان قاباق ھون خاقاني اولموش، ماۋتون (مئته) خاقان ايله پارالل بىر شخصيت حساب ائدىلير.^{۱۴}

اوغوز سۇزونون انلامى:

اوغوز: برشتام، د. سينور، ل. بازين كيمي عاليملر اۇكوز، اۇكيس، دانا كيمي ايضاح ائدىرلر. [بو نظريه، عاليملر سۇزىلدىن ز اولوموشدور.]

اوغوز: قديم توركجده اولان اۇكوز سۇزوندىن دىر. اۇكوز معناجا، چاي و ايرماق دئمكىدير. [تولستوۋ]

اوغوز: دان يئري. دوغولماقدا اولان دانين تانريسي. [مير علي سيداوف]

اوغوز: انسان. كيشي. اوق+اوز. اوق: اوخ (تير)+ اوز: انسان، ادام. معناجا اوخ اتان (تيرانداز) [ماركوارت و باشقا عاليملر بو نظريهني ده رد ائدىرلر.]

اوغوز: بوينوز معناسي وئرهن «اوقور» سۇزوندىن يارانمىشدير. سونرالار، اوغور، ابدي، ازلي، ايلكىن، مۇريك. اولو، هر شئي بيلن ادام كيمي معنالار كسب ائتمىشدير.

اوغوز: اۇگه+ اوز، بۇيوك بىليكلي. عاغيللي. دوشونجهي [بودبئرك]

اوغوز: آغوز// آغيز-حيوانين دوغدوقدان سونرا گلن ايلك سودو. بالجاز، ابتدا، باشلانيش، آغاز. [اوغوزنامه. رشيد رحمتي آرات]

اوغوز: اوغوش سۇزوندىن آينمىشدير. ائل، عائيله معناسيندادير. [ج. هاميلتون]

اوغوز: اوق+ ز. اوق: قبيله و حرف «ز» علامت جمع است. [گيولا نئمئت]

اوغوز: اوق+ اوز. اوق: اوخ. دىرك. نسيل. بۇيوك نصيب. بۇيوك قسمت. سهم. [ديوان الغاتالرك ص ۱۸۸ و ۲۶۸]. اوز: بۇيوك. اوزون. اساس. [بۇيوك ائل، بۇيوك قبيله. قيد ائتمك لازيمدير كي، «ق» سسي ايكي صائيت آراسيندا «غ»

سسينه چئوريلديگينه گۇره؛ اوقوز// اوغوز فورماسيني آلمىشدير. «حسن اومود اوغلو»]

اوك+ اوز كيمي ايضاح ائدىليرسه:

بۇيوك عاقيل، چوخ عاغيللي. بيلگين و ماھر. ياشلي و بيلن ادام دئمكىدير.

^{۱۴} -سليمان عليار اوف. ۲۶۳. ۱۲۵ تاريخي جوغرافي قيدلر.

اوغوز خان شجره سي:

اوغوز خان ابن قرا خان ابن ديب ياقو خان ابن ابولجہ خان ابن يافت ابن نوح.

اوغوزون آلتى اوغلو وار ايدي. بونلارين هره سين دورد اوغلو. اوغوز اوردونون ساغ-سولونو بونلارا وئردى. اوغوزون آلتى اولادي سونرالار اوغوز آديني طايفا آدي كيمي اؤزلىنه وئرميشلر و تاريخده اوغوز آدي ايله مشهور اولوشلار. اوغوزلار طايفا اولاراق ايكي حصه يه بؤلونور.

۱- بوزاوقلار//بوزوخلار (بوزوخ)
۲- اوج اوخلار (اوجوخ).

بوزوق: اوغوزون اوج بؤيوك اوغلو ۱- گون خان. ۲- آي خان. ۳- اولدوز خانين اولادلاري دىرلار. بوزوقلار «ايچ اوغوز» كيمي ده تانيلىر.

اوج اوخ: اوغوزون اوج كيچيك اوغلو ۱- گؤي خان ۲- داغ خان ۳- دنيزخانين اولادلاري دىرلار.

اوج اوخلار «ديش اوغوز» كيمي ده تانيلىر.
ساغ ال (بوزوق. ايچ اوغوز)

گون خان: قايي، بايات، آلقه اولي، قرا اولي
آي خان: يازر، دوگر، دودورغه، ياپارلي

يولدوز خان: آوشر، قزىق، بيگدلي، قارقين
سول ال (اوج اوخ. ديش اوغوز)

گؤك خان: بايندر، بيچنه، چاولدور (چاوندور)، چيني

تاغ خان: سالور، ايمور، آلا يونتلي [آلا يونتلي]، اوركز
دينگگيز خان: ايگدر، بوگدوز، ييوه، قنيق.

***

اوغوز ايله بىرلىش قارداشلاري و عمي سي اوغوللاري بونلاردان عبارت دىر: اويغور، قانقلي، قىچاق، قارلوق، قلج، آغاچري.

يانگي كنتدن اولان بيليكلي «ارقيل قوجا» اوغوزون
اوغوللارينا تمغا و اونقون تعين ائديب، ات پايلاريني دا
بلي ائتي.

بوزوقلار // بوزوق طايفالارين آدي، دامغالاري و معناسي
بئله دير.

الف-گون خانين اولادلاري

۱- قايي: محكم. سرت .....
۲- بايات: دولتلي، وارلي، نع

۳- القه اولي: يئتيشديگي و چاتيغي يئره اويغونلا

۴- قرا اولي: قارا چاديري اولان. قارا او
اولان. ....

ب- آي خانين اولادلاري

۱- يازر: چوخ ولايتلر اونونلاد

۲- دوكر: توپلاماق، و ييغيشماق اوچ

۳- دودورغا: ملك آماق، ياساميشي ائتمك [نظم. آراست
سرا نجام كارها].....

۴- ياپرلي: تلاشلا چالیشان. عجله ايله گئدهن. باجاران.
[مُشك صاحبي. خوش قوخولو.

ح. اومود اوغلو]

.....
.....

پ- يولدوز خانين اولادلاري

۱- اوشر: اووا چوخ ميل ائدهن. شكارا هوسلي او
چابوك.....

۲- قيزيق: گوجلو. جدي شكليده چاليش

۳- بيگدي: بؤيوكلرين سؤزو كييمي عز

.....

۴- قارقين: دويوران و چوخ اولان آش [يئتمك]

اوچوقلار // اوچوخ طايفالارين آدي، دامغالاري و معناسي بئله
دير.

ج- گؤك خانين اولادلاري

۱-بايندور: هميشه واري بركتلي اولان

۲-بيچنه [بئچنق]: دوزگون و ياخشي چاليد

۳-چاولدور//چاوندور: ناموسلوس. شرفلي. آدا

۴-چيپني: هارادا ياغي گورورسه دايماندان دوي

ج-تاغخانين اولادلاري

۱-سالور: چاتيغي يئرده قليج و چوماقلا وورو

۲-آيمور: آشيري درجدهه ياخشي، واري و گوجلو آ

۳-آلا يونتلي: ياخشي تاواري [مال-حيوان] صاحبي ا

۴-آورگير: هميشه ياخشي ايش گورهن و نعمت باغيش

خ-تنگگيزخانين اولادلاري

۱-ايگدير: ياخشيليق. بؤيوكلوك. بهادير

۲-بؤگدوز: هاميا تواضع گوستريب خدمت ائ

۳-ييوه//ييووا: هاميدان اوستون رتبهسي

۴-قنق//قينيقي: هر يئرده اولورسا عزيز اولان

جامع التوراريخ رشيدي اساسيندا
تبريز: حسن اومودواغلو